

uppstår så mellan den maktlösa och den empatiska. Den förra märker hur hon pysslas om, drar vissa fördelar av det och kan heller inte gärna sluta lida och göra sin vårdare besviken. För båda suger sin identitet från konstellationen matktlös – empatisk, och det värsta som kan hända en människa är att förlora sin identitet i en tid som satsar så hårt på gruppidentiteten som varumärke.

Hela saken härrör ur en sammanblandning av privat och offentligt. För mig är ett starkt känsloliv, empati och kontakt med sina känslor något av det viktigaste en människa kan ha. I kärlek och vänskap. I civilsamhället. I relationen mellan individer. I det privata hör det till god ton att hålla igen på sanning och uppriktighet om vännen går i däck av det. I vänskap, som är en förbindelse byggd på känslor, relativiserar man, hittar olika sätt att se på saken, försöker ge tröst och lindring i svåra stunder. Idédebatten, och religionsfrågor är i hög grad idéfrågor, är inte riktad mot en konkret individ, den rör sig kring principer och tankemodeller för hela samhällen och då måste andra måttstockar gälla. Rationalitet, principer och vars och ens sanningsträvan måste väga tyngre än sårade känslor.

I debatten om Muhammedkarikatyrerna kom ett nytt argument upp. Att hävda liberala principer rörande tryckfrihet och konstnärlig frihet benämndes plötsligt mobbning. De som principiellt försvarade en idédebatt i tecknad form om profeten Muhammeds förbudsmentalitet och våldet i islams namn var mobbare. Mobbare, sa man, har alltid bagatelliserat sina tilltag genom att säga: ”Tål ni inte lite skämt?” och har då samtidigt fått den andre att framstå som humorlös och på så sätt förstärkt överläget ytterligare.

Detta argument visar igen på sammanblandningen mellan privat och offentligt. Att sätta upp elaka skämtteckningar på skolans anslagstavla på tjocka Ahmed och enfaldiga Stina har mycket få likheter med att uttrycka religionskritik av en religion och en religiös ledare som påverkar en hel värld.

I dessa tider då förnuftet trängs tillbaka till förmån för känslan hör man de mest bemärkta dumheter från människor med makt. Till exempel att man bör väga yttrandefrihet mot religionsfrihet. När religionsfriheten ju är en del av yttrandefriheten och en av dess historiska orsaker! Det förs diskussioner i internationella fora som FN och EU om att skydd mot ringaktning av religiösa symboler ska vara en del av de mänskliga rättigheterna.

Varför inte ta steget fullt ut och införa förbud mot att vi sårar varandra i kärlekslivet. Skydd mot att bli övergiven? Det vore en lika rationell åtgärd som det vi nu ser äga rum framför våra förbluffade ögon. ☞

Jaså, är jag islamofob?

MATTIAS SVENSSON

Författare och debattör

JAG ÄR ISLAMOFOB. Jo, man är tydligen det om man är ateist och tycker att religionen islam är mumbo-jumbo. Eller om man tycker att västvärldens relativt sekulära demokratier är att föredra framför en religiös doktrin med ambition att ha heltäckande regler för hela det politiska och sociala livet. Ja, enligt Integrationsverket är man till och med att betrakta som islamofob om man har fräckheten att inte instämma i påståenden som ”Islam har gett upphov till en imponerande kultur!”. Det kategoriseras som ”kulturell nedvärdering av islam” eller rentav som ”hat mot muslimer”.

På frågan vilken kultur vi klenrogna västerlänningar ska imponeras av i diktaturer där knappt några utländska böcker översätts – om det är talibanernas sprängda buddhastatyer eller Irans djupt religiöse president Ahmadinejads krav på att upprätthålla ”en kultur av martyrskap” där självmord i islams namn upphöjts till den ”mest graciösa, mest gudomliga och varaktigaste formen av konstnärskap” – blir Integrationsverket oss svaret skyldiga. Kanske lika bra det.

Islamofobi är en etikett som kan

klistras på allt möjligt; från rasism riktad mot personer som är muslimer till folk som landar i vissa empiriska slutsatser gällande islam som politiskt och kulturellt fenomen. Att bunta ihop så vitt skilda ståndpunkter borde räcka för att underkänna begreppet som en seriös kategorisering. Om inte annat så för att enligt de flesta kriterier – att hävda oförenlighet mellan islam och västvärlden, att se islam som ett ”enhetligt fenomen” eller att motsätta sig äktenskap mellan muslimer och icke-muslimer – är muslimer och framför allt religiösa ledare de mest islamofoba.

Med tanke på hur många och olika grupper som kan kallas islamofober är det inte konstigt att Integrationsverket i sin barometer hittar mycket islamofobi i samhället. Å andra sidan finns försök att mäta mer seriösa indikatorer, exempelvis förolämpningar, fördomsfullt bemötande eller våld. Där är det glädjande nog svårare att hävda att detta i särskilt stor omfattning riktas mot islams utövare, vare sig man tittar i Sverige, USA eller Storbritannien.

BAKOM DRAMATISKA SIFFROR gällande ”hets” eller ”kränkningar” ligger inte sällan en överdriven känslighet inför vanliga medieinslag. Av totalt fem islamofobirelaterade anmälningar om ”hets mot folkgrupp” under hela 2003 handlar två om en islamkritisk debattartikel i *Dagens Nyheter* (!) och ytterligare en om ett humorprogram i TV 3. Med tanke på att muslimska ledare jämför tidningskarikatyrer med terrorattentat med tusentals dödsoffer finns det anledning att ta rapporter om subjektivt upplevda ”kränkningar” med rejäla skopor salt.

Förvisso diskrimineras många människor av arabiskt ursprung på arbetsmarknaden och vid krogbesök, och det är förkastligt, men det har förmodligen inte med islam att göra. Det torde knappast vara troende muslimer som sorteras bort i kön till nöjeseta-

blisse-mang med alkoholservering och lättklädda flickor.

Ändå finns inom stat, myndigheter och akademi, liksom i internationella sammanhang, ett antal motståndare till islamofobi; en verksamhet med klara paralleller till *Ghostbusters*. De jagar ett fenomen som finns överallt och ingenstans och framför allt i den

”Jag är islamofob. Jo, man är tydligen det om man är ateist och tycker att religionen islam är mumbo-jumbo.”

egna fantasin. Ungefär som den religion termen skapats för att skydda, fast med oroväckande många sekulärt sinnade konvertiter.

BEGREPPET ISLAMOFABI KAN tryggt avfärdas som nonsens, men det är nonsens med olyckliga (och förmodligen inte oavsiktliga) konsekvenser. Det är ett både klumpigt och genomskinligt försök till *guilt by association*. En kritisk hållning till religionen islam eller mot de samhällsskick och kulturer som islam givit upphov till, klumpas ihop med främlingsfientlighet och rasism. På så vis kan analyser och ståndpunkter, även om de baseras på liberalt rättighetstänkande eller ett sekulärt upplysningsideal, fulas ut ur debatten. Islamofobstämpeln fungerar som en språklig trojansk häst med funktionen att tysta opposition och kritik mot religionen islam. Som ett första steg tystar begreppet debatt i tal och skrift för att anständiga människor inte vill se sig förknippade med rasism och främlingsfientlighet. Men när nonsensbegreppet blivit dogm kommer rena förbud med hot om fängelsestraff och censur som ett brev på posten. Med hjälp av kopplingen till främlingsfientlighet och rasism kan kritiska

omdömen om islam definieras som så ”kränkande” att de helt förbjuds.

Det ovanstående är ingen teoretisk övning i att dra långsökta tänkbara konsekvenser, utan en mekanik som redan verkar på lagstiftande församlingar. EU förbereder för närvarande ett lexikon med terminologi kring islam som för tankarna till orwellskt nyspråk. Termer som ”islamsk terrorism” blir helt bannlysta och ord som jihad, islamist och fundamentalist får nya och snälla betydelser.

EXEMPELVIS SKA jihad förstås som ett entydigt positivt begrepp som handlar om att bekämpa sin egen själsliga ondskas. Som Sam Harris i utmärkta boken *The End of Faith* och många andra religions- och islamkännare påpekat är detta bara en av jihads betydelser, men att bekämpa otrogna är också en del av begreppet. Dessutom är det absurt att framhålla ens den förstnämnda betydelsen av jihad – självspäkning enligt islams alla regler och förbud – som något positivt. Genom att påbjuda en positiv tolkning av islams nyckelbegrepp och förbjuda termer som antyder kritik, så höjs i praktiken islam ovanför varje form av kritik, vilket naturligtvis är precis vad islamofobbegreppets muslimska upphovsmän önskar.

Men än så länge får man väl kritisera islam, oavsett vad som står i EU:s lexikon? Jo, fast frågan är hur länge till. Ett förslag om att med hot om fängelsestraff förbjuda kritik och ifrågasättande av religiösa trossatser, symboler och profeter har lagts fram i FN av 57

muslimska stater med anledning av de danska Muhammedkarikatyrerna, och mötts av gillande kommentarer från EU:s sida. Man kan bli islamofob för mindre. ☞

